

Hoitsut mediassa

Sairaanhoitajien representaatio mediassa

Aleksandra Rauhaniemi

Median, musiikin ja taiteen tutkimuksen koulutusohjelma, mediatutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Joulukuu 2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Median, musiikin ja taiteen tutkimuksen tutkinto-ohjelma, mediatutkimus

Aleksandra Rauhaniemi

Hoitsut mediassa

Sivumäärä: 17 sivua

Tutkielman aiheena on sairaanhoitajien representaatio suomalaisessa mediassa. Tutkimuksen aineistona käytetään Yle-uutiset sivuston ja Iltasanomat sivuston nettiin julkaistuja artikkeleja. Artikkelien julkaisu sijoittuu vuosiin 2020-2024 muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Tutkimusmenetelmänä toimii sisällönanalyysi. Aineiston julkaisuaika on rajattu näihin vuosiin sen perusteella että näinä vuosina hoitajien lakkoilu oli yleisenä teemana mediassa esimerkiksi koronakriisin yhteydessä.

Teoriataustana tutkimukselle on Stuart Hallin representaatioanalyysi. Tutkimuksen tuloksien mukaan media esittää sairaanhoitajista ja lähihoitajista kaksi eri malliryhmää. Malliryhmät ovat eroteltu kansallisuustaustan mukaan kantasuomalaisen hoitajien ryhmään ja ulkomaalaistaustaisten hoitajien ryhmään. Kantasuomalainen ryhmä voi ottaa kantaa alalla vallitseviin oloihin kun taas ulkomaalaistaustainen ryhmä voi vain kommentoida olojaan positiivisesti.

Tutkielman tarkoituksena on esittää että hoitajien representaatioon mediassa vaikuttaa heidän henkilökohtainen identiteettinsä. Tarkoituksena on myös kiinnittää huomio siihen miten media suhtautuu hoitajiin ja pyrkii representoimaan heitä sukupuolittuneesti.

Avainsanat: sisältöanalyysi, representaatio, sairaanhoitaja

Sisällysluettelo

1	Johdanto	
1.1	Aineisto	4
1.2	Aineiston valinta	6
1.3	Aiheen valinta ja oma asemoitumiseni tutkijana	9
2	Artikkelien analyysi	12
2.1	Yle-uutiset	13
2.2	Ilta-sanomat	15
3	Kuka saa puhua?	17
3.1	Ulkomaalaisen hoitajan representointi	19
4.	Lopuksi	21
5.	Lähteet	22

1 Johdanto

Tutkimukseni keskittyy siihen, miten sairaanhoitajia representoidaan mediassa. Fokus on myös siinä, miten heidän mahdollisista työtaisteluistaan keskustellaan mediassa. Tutkimus keskittyy sairaan- ja lähihoitajien työoloista mediassa käytävään keskusteluun. Tutkielmani tavoitteena on tarkastella uutisointia sairaanhoitajista ja lähihoitajista, sekä heidän työoloistaan vuosien 2020-2024 välillä. Tutkimuskysymykseni on miten sairaanhoitajia representoidaan mediassa?

1.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistona toimii uutismedioiden Ilta-sanomien ja Yle-uutiset-sivuston artikkelit. Artikkelit kertovat sekä lähihoitajista että sairaanhoitajista. Aineistona käytetyt artikkelit on julkaistu vuosien 2020-2024 välillä. Artikkelien rajaus näihin vuosiin johtuu siitä, että 2020 keväällä alkanut korona pandemia vaikutti osaltaan tulevien vuosien hoitajien työoloihin kohdistuneisiin artikkeleihin, koska julkinen terveydenhuolto koki historiallisen suuren yllätyksen tänä aikana. Perustelen tätä analysoimalla Yle uutisten ja Ilta-sanomien artikkeleita ja nostamalla esiin artikkeleista nousevia trendejä ja teemoja. Näitä teemoja ovat esimerkiksi hoitajien arvostus, kuka saa puhua aiheesta ja sairaanhoitajien joukosta nostetut ”mallisairanhoitajat”.

Tutkimuksen teoriataustana toimii Stuart Hallin artikkeli ”The work of representation” teoksesta ”REPRESENTATION Cultural Representations and Signifying Practices”(1997). Koska kyseessä on englanninkielinen versio Hallin artikkelista, selitetään hänen käyttämänsä terminsä auki suomeksi jotta niitä voidaan soveltaa tässä tutkimuksessa suomen kielellä.

Teoriataustana toimii myös suomenkielinen Milja Moilasen artikkeli ””Hiljaa! Kuunnelkaa rakkaat!” Diskurssianalyysi kevään 2022 hoitajien työvoimataisteluiden yhteydessä käydystä keskustelusta”. Artikkelin ottaa kantaa siihen, miten hoitajien lakot ja työolot voidaan nähdä binäärisesti aseteltuna sukupuolten välisenä tasa-arvo ongelmana. Tätä asetelmaa taustoittamaan voidaan todeta että suurin osa sairaanhoitajista ja lähihoitajista on perinteisesti ollut naissukupuolisia. Koska yleisesti

naisvaltaisten alojen palkat ovat miesvaltaisia aloja pienempiä, voidaan myös hoitajien työolojen ongelmat nähdä tämän historiallisen ongelman jatkumona.

Moilanen kertoo että hoitajien omaamia taitoja ja ”asiantuntijuutta ei ole nähty taloudellisesti arvokkaana, sillä sen katsotaan perustuvan kutsumukseen (Hoppania ym. 2016). Lisäksi arvostus uusintavaa työtä kohtaan jää jälkeen taloudellisesti tuottavan työn vertailukohteena.” (Moilanen s.10 2022) Moilanen näkee, että hoitajien työn arvostus määräytyy sen vertailusta taloudellisesti tuottavaan työhön. Pysin tutkielmassani tarkastelemaan sitä, miten artikkelien yleisö/lukijat näkevät sairaanhoitajat ja heidän haasteensa artikkelien tuloksena.

Tutkimuksessa analysoidaan Ilta-sanomien ja Yle uutiset-sivuston julkaisemia artikkeleja. Etsin näistä artikkeleista toimittajien omaan suhtautumiseen viittaavia sanoja, haastateltavien henkilökuvaa kuvaavia ilmentymiä sekä koko hoitajien ammattiryhmään kohdistuvia yleisiä asenteita. Tutustun myös mahdollisiin kommenttikenttiin, jotta voin arvioida miten artikkelista nostamani seikat ovat vaikuttaneet kommentoijien mielipiteeseen aiheesta.

Koska tutkielmani kohdistuu siihen miten sekä sairaanhoitajia-ja lähihoitajia kuvataan mediassa, viittaan heihin yhteisesti ”hoitajina”. Tämä valinta johtuu siitä, että haluan tehdä tutkimuksestani mahdollisimman esteettömän ja helposti ymmärrettävän.

Tutkiemukseni sukupuolittaa mediassa esiintyviä sairaanhoitajia binääristen sukupuolioletusten mukaan, ellei artikkelissa erikseen mainita sairaanhoitajan edustavan toista sukupuolta. Tämä on tarkoituksellinen keino selkeyttää tutkimusaineistoa jotta voin tarkastella hoitajien sukupuolen representaatiota mediassa.

1.2 Aineiston valinta

Nämä uutismediat valikoituivat tutkimukseeni sen takia, että niiden sisällöstä suurin osa on ilmaiseksi saatavilla. Näin ollen artikkelit ovat todennäköisesti kohdanneet mahdollisimman suuren osan väestöstä. Voin myös käyttää näitä artikkeleita ilman huolia tekijänoikeusrikkomuksista mitä saattaisi nousta esille jos käyttäisin lähdeaineistona maksullisuuteen perustuvia uutissivustoja. Valitsin nämä mediat myös sen takia, että ne ovat ehkä suomen tunnetuimpia uutismedioita, joita luetaan ympäri suomea. Koska nämä uutismediat eivät ole minkään tietyn paikkakunnan paikallislehtiä, voidaan olettaa niiden saavuttaneen suuren yleisön myös sosiaalisessa mediassa.

Nämä mediat mainitaan myös Uutismedianliiton Suomalaisten uutismedia 2021-tutkimuksen mukaan luotettavimpina uutismedioina Suomessa. Näiden medioiden luotettavuutta ei ole arvioitu asiantuntijoiden puolesta, vaan luotettavuus on lukijoiden arvioimaa. Koska lukijat kokevat nämä mediat tutkimuksen mukaan luotettavinpina Suomessa, voidaan nähdä niiden julkaisemilla artikkeleilla olevan suuri yhteiskunnallinen arvo. Koska lukija olettaa median olevan luotettavin sisällöltään, kyseenalaistaa hän sisältöä vähemmän kuin jos artikkelin julkaisija olisi jokin muu uutismedia jota lukija ei koe yhtä luotettavaksi.

Oma hypoteesin mediani keskusteluun on, että keskustelussa esillä ovat erityisesti työnantaja puolen intressit. Yhteiskunnalliset keskustelut työntekijöiden oikeuksista nostavat terveydenhuollon kiristyneen taloustilanteen esille, sillä usein julkisten alojen työolojen huonontuminen voidaan nähdä seurauksena leikkauksista. Tätä väittämää tukee esimerkiksi Tehy:n eli on sosiaali-, terveyst- ja kasvatusalan tutkinnon suorittaneiden ammattijärjestön kysely ‘ kysely: Hoitajien työhyvinvointi hieman parantunut, silti yli 90 % nuorista hoitajista harkitsee alanvaihtoa’. (Tehy 28.11.2023)

Tutkimukseni keskittyy myös työntekijäliiton edustajien mediarepresntaation sillä he voivat voittaa mediassa positiivisesti esiintymällä liitolleen lisää jäseniä. Myös liiton sisäisissä äänestyksissä mediassa positiivinen esiintyminen vaikuttaa edullisesti joten

mediajulkisuus voi tuoda liiton edustajalle lisää henkilökohtaista valtaa ja uskottavuutta. Liiton edustaja saattaa esimerkiksi ‘järehtää’ artikkelissa, mikä luo kuvaa hänestä vahvana ja voimakkaana henkilönä joka on valmis puolustamaan liittonsa jäseniä.

Toisaalta kärkkäät mielipiteet otsikoissa saattavat vieraannuttaa tavallista kansalaista tai potentiaalista liiton jäsentä liitosta, jos ulostulot koetaan hyvän tavan vastaisena. Esimerkkinä tästä voidaan ottaa esimerkiksi Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkösen ympärille 2022 helmikuussa syntynyt lamppukohu. Lamppukohu saa alkunsa siitä, kun Rytkösestä julkaistaan kuva jossa hän poseeraa kalliin lampun kanssa helsingin sanomien haastattelun yhteydessä. Kun artikkeli on jaettu twitteriin; ‘Lapin yliopiston prosessioikeuden professori Mikko Vuorenpää älähti Twitterissä, että kuvassa oleva lamppu maksaa yhtä paljon kuin terveydenhoitajien kuukausipalkka.’. (Huotari 26.3.2022)

‘Älähdyksen’ tarkoituksena oli horjuttaa Rytkösen uskottavuutta liiton edustajana, koska se korostaa sitä miten Rytkösen oma elämäntilanne eroaa keskiverto hoitajan elämäntilanteesta ja taloudellisista mahdollisuuksista. Rytkönen onnistui kuitenkin kääntämään kohun positiiviseksi julkisuudeksi ryhtymällä julkaisemaan instagram tilillä @millajalamppu kuvia joissa hän poseeraa arvokkaiden esineiden rinnalla.

Tilille ensimmäiseksi julkaistu kuuluisa lamppu-kuva ja sen kuva teksti ‘Maailma on täynnä kalliita asioita, joiden äärellä ay-pamppu voi itsensä kuvauttaa. Tälle tilille kokoan kuvia itsestäni vähintään terveydenhoitajan palkan verran maksavien asioiden kanssa.’ (@millajalamppu 29.1.2022) tekevät Vuorenpään kommentista parodiaa ja näin tekevät tämän argumentista naurunalaisen.

Tilanne olisi voinut kääntyä Rytköstä vastaan, mutta hän onnistui nostamaan uudella instagram tilillään hoitajien-asiaa ja muiden alojen asiaa esille. Esimerkiksi 30.1.2022 tilillä julkaistussa kuvassa Rytkönen poseeraa presidentti Sauli Niinistön muotokuvan kanssa ja nostaa esille miten muotokuvan kustannuksia olisi voitu käyttää useamman taiteilijan palkkaukseen.

‘Alunperin muotokuvan budjetti oli 20 000 euroa, mutta sitä korotettiin

35 000 euroon, koska taiteilijoita oli niin monta.

Materiaali ja tuotantokustannukset olivat 5000 euroa.

Yksi taiteilija sai siis 300 euroa.

*Terveydenhoitajan kuukausipalkka on noin 2500€. Sillä summalla maksaa
8 taiteilijan palkkion Niinistön muotokuvasta.’’*

Postaus eroaa muista tilin postauksista, sillä yleensä Rytkösen postauksissa otetaan kantaa siihen, miten kuvan esineiden hinnalla olisi voitu palkata sairaanhoitaja.

Rytkönen hyödyntää tiliä ajamaan siis muidenkin itselleen mielenkiintoisten aiheiden asiaa. Tämä antaa hänestä sympaattisen kuvan myös muiden alojen edustajille.

Esimerkki postaus asettaa hänet pienituloisten taiteilijoiden puolelle oman ay-järjestönsä jäsenien puolustuksen lisäksi.

1.3. Aiheen valinta ja oma asemoitumiseni tutkijana

Aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä, sillä olen nähnyt läheltä äitini ja muiden naispuolisten sukulaisten kohtaamat vaarat. Esimerkiksi hoitajien keskuudessa on tavallista kohdata niin väkivaltaa, häirintää, ruumiinnesteitä kuin pelkoa siitä, että joku seuraa sinua työpäivän jälkeen kotiin. Ei myöskään ole ollenkaan tavatonta että työvuoron aikana saadut iskut johtavat joko väliaikaiseen tai lopulliseen sairauslomaan.

Koska aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä, koen olevani altis puolueellisuuteen. Puolueellisuuden mahdollisuutta vähentääkseni olen pyytänyt tutkimuksen ulkopuolista henkilöä arvioimaan tutkimukseni puolueellisuutta, jotta voin varmistua siitä, etteivät omat taustaoletukseni vaikuta siihen miten tulkitseen aineistoa.

Koska sairaanhoitajien ja muiden terveydenhuollon ammattilaiset ovat lähellä sydäntäni, olen nähnyt myös sen, miten mediassa nostetaan hoitoalan ammattilaisia esille. Hoitajien mahdolliset työtaisteluaikeet nostetaan nopeasti tikunnokkaan mediassa ja uskon että nämä nostot sisältävät arvottavia ilmaisuja. Nykyisen verkkoon keskittyvän uutisoinnin takia uutismediat pyrkivät raportoimaan aiheista muita medioita nopeimmin varmistaaksen että lukijat keskittyvät juuri heidän sivullaan käytävään keskusteluun.

Keskustelussa mielestäni helpoiten erottuvat artikkelit joiden otsikot kiinnittävät lukijan huomion. Huomiota voidaan tavoitella ns. Klikkiotsikoilla joiden tarkoituksena on maksimoida artikkelin keräämien klikkien määrä. (Huttunen 2020, 10). Esimerkiksi Matias Huttusen vuoden 2020 opinnäytetyössä esitetään että ‘‘Ilta-Sanomien ja kilpailijansa Iltalehti ovat käyttäneet klikkiotsikointia ja sen tyylikeinoja jo vuosia klikkeihin ja mainosnäyttöihin perustuvien ansaintamalliensa takia.’’ (Huttunen 2020 12).

Huttusen mukaan esimerkiksi Ilta-sanomien sivustolla hänen tutkimuksensa aineiston keruun aikana sivulla julkaistuista artikkeleista noin puolet sisälsi klikkiostikkoja; *‘‘Oletin, että noin puolet sivustolla julkaistuista otsikoista ovat hyviä ja loput tavalla tai toisella klikkiotsikointiin rinnastettavissa olevia. Lopulliset lukemat näyttivät, että otantaan sattui 51 hyvää otsikkoa ja 49 klikkiotsikkoa.*

Iltaapäivälehdille tuttua ylisanojen lietsontaa ei sattunut otsikoihin. Tarjolla oli kuitenkin runsaasti lainauksia, jotka avautuakseen vaativat uutisen klikkaamista luettavaksi.''(Huttunen 2020, s.20)

Huttusen tutkimus osoittaa että vaikka uutismedialiiton 2021 julkaistun tutkimuksen mukaan iltasanomat koettiin lukijoiden mielestä toiseksi luotettavimmaksi uutismediaksi, pitää myös sen sisältöä tarkastella kriittisesti. Kuten Huttunen sanoo, että artikkelit vaativat toisinaan uutisten avaamista jotta niiden sisällöstä muodostuu oikea kuva.

Vaarana klikkitsikoiden julkaisussa on se, että kaikki sivulla vierailevat lukijat eivät välttämättä avaa artikkeleita, vaan hyväksyvät otsikon antaman mielikuvansa artikkelista totuutena. Esimerkiksi tutkimusta varten analysoidun artikkelin *''Tarkistimme hoitajalakon faktat: palkankorotukset maksaisivat veronmaksajalle pakastepitsan verran, väitti liitto, mutta se ei ole ihan totta''* (Yle 8.4.2022) otsikosta tulee välittömästi kuva jonka perusteella liitto olisi epärehellinen vaatimuksissaan. Jo otsikosta lähtien, lukija on epäluuloinen liiton sanomaa kohtaan. Vaihtoehtoisesti otsikon olisi voinut jättää muotoon *''Tarkistimme hoitaja-lakon faktat''*, mutta lisätty *''väittäminen''* ja *''ei ole ihan totta''* tekee otsikosta kärkkäämmän. Myös maininta pakastepitsasta kiinnittää lukijan huomion vaikkei se oikeastaan liity artikkelin sisältöön.

Klikkiotsikoiden tuoma negatiivinen sävy näkyy myös artikkelien kommentoinnissa, silloin ainakin kun artikkelin kirjoittanut toimittaja on uskaltanut jättää sen auki. Vaikka toiveena olisi, että lukija arvioisi artikkelin uutista omalta kantiltaan, on usein helpompi hyväksyä artikkelin ohjaama mielipide. Tätä tukee myös se, jos artikkelin julkaissut media kuuluu lukijan mielestä luotettavien medioiden joukkoon.

Mielipiteen ohjaus tapahtuu usein mielestäni kirjottajan huomaamatta tai tahattomasti sanavalintojen kautta. Sanojen voima taas vaikuttaa helposti siihen, mitä lukija on valmis hyväksymään artikkelin kohteelta. Median ideaalia neutraaliudesta syö erityisesti nykyinen verkkojulkaisuun keskittyvä journalismi, jossa onnistunein artikkeli on se, mikä facebook-alustalle jaettuna saa eniten klikkauksia ja vihaisia

kommentteja. Kun kärkevien otsikoiden houkuttelema lukija viettää sivustolla mahdollisimman kauan aikaa, saa kaupallinen uutissivusto näytettyä hänelle mahdollisimman monia mainoksia. Omalta osaltaan juuri clickbait-artikkelit tuovat mediaan vihattavia ja rakastettavia arkkityyppejä.

Esimerkiksi Satu Lithovius esittää opinnenäytetyössään, että *”Tutkijat toteavatkin tutkimustulosten osoittavan, että otsikkotyyppejä vaikuttaa siihen, suhtautuuko lukija myönteisesti vai kielteisesti näkemiinsä uutisjuttuihin ja aikooko hän jatkossa käyttää aikaansa tietyn verkkomedian parissa vai ei. (Muddiman & Scacco 2016.)*

Muddimanin ja Scaccon tutkimustulokset osoittavat, että otsikoinnilla todella on väliä. Jos otsikko ärsyttää lukijaa, ei täytä tämän odotuksia tai johtaa tätä harhaan, on mahdollista, ettei lukija enää palaa kyseisen verkkomedian pariin. ” (Lithous 2018 24) Otsikolla on siis suuri vaikutus myös hoitajiin kohdistuvien artikkelien herättämissä mielikuvissa.

2 Artikkelien analyysi

Tutkimuksessani käytän uutismedioiden artikkelien analyysiin sisällönanalyysiä sekä arvioin niiden esittämää representaatiota hoitajista. Hypoteesini on, että artikkelit peilaavat työnantajapuolen näkemystä esimerkiksi hoitajien työolojen uutisoinnissa.

Hypoteesini on muodostunut sosiaalisessa mediassa näkemiini nostoihin joissa media esitetään työntekijöiden ja työnantajien ohella kolmantena uutisoinnin osapuolena.

Oletustani taustoittaa myös omassa elämässäni todistamani keskustelut missä tuntemani hoitajat ovat keskustelleet siitä miten he kokevat median kertovan heistä. Hypoteesini ei siis pohjaa puolueettomaan lähteeseen, mutta sen voi nähdä heijastavan sitä, millainen kuva uutisoinnista on syntynyt ainakin osalle sisältöä kuluttaville ihmisille. Pyrin tässä luvussa todistamaan hypoteesini joko vääräksi tai perustelevaan oletuksiani sisällönanalyysillä.

2.1 Yle-uutiset

Ensimmäinen tässä tutkimuksessa käsitelty artikkeli on nimeltään “*Sairaanhoitaja Janina Rosenqvist sai työnantajaltaan kiitokseksi banaanin- some täytyy turhautuneiden hoitajien kertomuksista*” (5.4.2022, yle-uutiset). Tässä artikkelissa päähenkilönä on sairaanhoitaja Janina Rosenqvist joka on otsikon mukaisesti saanut työnantajaltaan banaanin.

Banaanin taustana on se, että se on saatu palkkioksi ‘joustamisesta’. Artikkelin poikkeaa samalla viikolla Yle-uutisten julkaisemista artikkeleista siten, että sen päähenkilönä on nimetty ja kuvattu hoitaja, joka ottaa kantaa siihen miten ‘lehtien palstoilla’ on kerrottu lakkojen aiheuttavan suhteetonta vaaraa potilaille tai haittaa veronmaksajille. Kun kriittisesti katsoen selaa ylen omia artikkeleita aiheesta, lukeutuu yle myös näihin lehtiin jossa lakkojen vaaraa on nähty tärkeimpänä seikkana lakossa.

Tätä seikkaa ei nosteta artikkelissa esille, mutta sivuston arkistoa selatessa saman viikon otsikkoja ovat muun muassa “*TAYS; Hoitajajärjestöt vähentävät suojelutyötä ja yhä useampi leikkaus joudutaan perumaan*” (Yle 12.4.2022) ja *Tarkistimme hoitajalakon faktat: palkankorotukset maksaisivat veronmaksajalle pakastepitsan verran, väitti liitto, mutta se ei ole ihan totta*” (Yle 8.4.2022).

Banaani-artikkeli ottaa keskustelussa esille sen, miten keskustelu hoitajien työoloista on tullut esille erityisesti sosiaalisen median kautta. Tämä kertoo osaltaan siitä, että vastaavia artikkeleita ei ole koettu joko tarpeellisiksi, tai todennäköisemmin niitä ei ole nähty tarpeeksi mediaseksikkäinä. Otsikkoon nostettuna vaara sekä taloudellinen tilanne herättävät lukijassa huolta, joka saa heidät klikkaamaan otsikkoa. Artikkelin jossa kerrotaan jostakin hirveästä, negatiivisesta aiheesta on huomattavasti media seksikkäämpi kuin artikkeli jossa iloitaan siitä miten hyvin kaikki on.

Tässä artikkelissa Janina Rosenqvist nostetaan tavallisen sairaanhoitajan asemasta yhdeksi hoitajien vaikuttajista. Rosenqvist toimii artikkelissa kaikkien sairaanhoitajien

edustajana. Tämä johtuu siitä, että artikkeli kommentoi suurta yhteiskunnallista tapahtumaa. Vaikka kyseessä olisi vain Rosenqvististä tehty henkilöjuttu, edustaisi hän ammattinsa takia sairaanhoitajaa, mutta koska artikkeli julkaistaan suuren yhteiskunnallisen keskustelun yhteydessä, on hänen asemallaan suurempi vaikutus. Myös artikkelin teon tausta motivaatio on yhteiskunnallinen, eikä vain yksittäisestä henkilöstä kiinnostunut.

Artikkelin visuaalisuus tukee kuvaa sairaanhoitajien työn riskeistä, sillä vaikka artikkelin mukaan Rosenqvistin nykyinen työ keskittyy silmäsairauksiin, on hänellä artikkelin kuvassa päällään maski. Maski yhdistää artikkelin vuonna 2020 alkaneeseen korona pandemiaan joka on yksi hoitaja lakkoihin johtaneista seikoista.

Korona pandemian aikaan sosiaalisessa mediassa levisi useita satoja postauksia joissa kiitettiin ns. ‘essential workers’ kuten sairaanhoitajia, kauppojen myyjiä sekä muita ammattilaisia joilla ei ollut työnsä takia mahdollisuutta eristäytyä täydellisesti. Erityisesti hoitajat kohtasivat suuren riskin sairastua koronavirukseen koska he olivat läheisessä kontaktissa potilaiden kanssa, myös ennen kuin Suomessa hyväksyttiin maskien käyttö julkisissa tiloissa.

2.2 Ilta-sanomat

Ilta-sanomissa julkaistussa artikkelissa ”*Sairaanhoitajien hermo pettämässä keskellä koronakriisiä, lähes 90 % harkitsee alanvaihtoa: ”Tilanne on todella huolestuttava”*” (16.12.2020) haastatellaan kolmea eri sairaanhoitajaa heidän kokemuksistaan koronakriisistä. Artikkelin on julkaistu vuoden 2020 lopussa, joten artikkelin kontekstina on lähes vuoden kestänyt sairaanhoidon kokema ylikuormitus. Korona kriisi lisäsi huomattavasti sairaanhoitajien kuormitusta, mikä näkyy tämän artikkelin mukaan myös tehyn julkaisemassa selvityksessä jonka mukaan ”jopa liki 90 prosenttia sairaanhoitajista harkitsee alanvaihtoa”.

Tilanne ei ole muuttunut koronan jälkeen merkittävästi, sillä vuonna 2023 kerätyn tehyn kyselyn mukaan ”93 % alle 30-vuotiaista hoitajista erikoissairanhoidossa harkitsee edelleen alanvaihtoa”. Ilta Sanomien artikkelissa hoitajakriisiin annetaan syyksi esimerkiksi arvostuksen puute, jonka nostaa esille haastateltavista Mira Ojaranta. Artikkelissa kerrotaan myös että tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen nosti arvostuksen puutteen esiin blogikirjoituksessaan.

Haastateltavista hoitajista Ojaranta kertoo olevansa pettynyt siihen, miten resurssien puute on näkynyt siinä ettei hän ole voinut hoitaa potilaita niin hyvin kuin hän olisi halunnut. Artikkelissa sairaanhoitajat esitetään sympaattisesti, ja heidän väsymyksensä hoitajan arkeen saa kuulua. Artikkelin lopussa kuitenkin otetaan esille artikkelin julkaisuaikana pohdittu valmiuslaki. Valmiuslaki joka otettiin myöhemmin käyttöön mahdollistaa sairaanhoidossa työskentelevien hoitajien määräämisen töihin kriisitilanteessa. Valmiuslakia ei perustella artikkelissa, vaan se vaikuttaa hyvin irralliselta artikkelin kontekstissa, sillä sitä ei nosteta esille ennen artikkelin loppua.

Valmiuslain mainitsee haastateltava Iines Rintaniemi, jonka jälkeen artikkelin kirjoittaja Marko Lempinen kysyy tältä ”Mutta tarvitaanko valmiuslakia? Mikä on tilanne sairaaloissa?”. Tähän Rintaniemi kertoo että sairaaloiden osastot ovat ruuhkautuneita, mutta hän ei ota kantaa valmiuslain tarpeeseen. Valmiuslain esille ottoa ei perustella, joten Lempisen kysymys se jää hyvin irrallisen oloiseksi.

Artikkelin vastaanotto ja hoitajien representaatio ei ole kommenttikentässä otettu positiivisesti vastaan. Kommenttikentän sävy on negatiivinen, ja esimerkiksi mahdollisista alaa vaihtavista sairaanhoitajista puhutaan muun muassa ‘rintamakarkureina’. Heitä myös neuvotaan lähtemään ‘kaupan kassalle jos ei hermot kestä’. Artikkelin tavoitteena on ottaa esille korona kriisissä kovia kokenut ammattikunta, mutta sen vastaanotto on kaukana arvostuksesta. Hoitajien kokema väsymys ja stressi nähdään olennaisena osana työnkuvaa, ja sen esille ottaminen herättää kommenttikentän perusteella suurta närää.

Ärtymys artikkelia kohtaan pohjaa mielestäni siihen, että hoitajat on historiallisesti representoitu kuulevan kutsumusammattien joukkoon. Ammattina sairaanhoito on hoivaamista, joka nähdään myös naisten luonnollisena ominaisuutena. (Ojajärvi 2004, 255) Koska artikkelia varten haastatellut hoitajat ovat pelkästään naisia, representoivat he myös omaa sukupuoltaan yhdessä ammattinsa kanssa. Ilmaisemalla väsymystään ammattiinsa, menevät he heille asetettuja sukupuolirooleja vastaan.

3 Kuka saa puhua?

Tutkimusta varten käsiteltyjen artikkeleiden päähenkilöinä nähdään pääasiassa valkoisia naisia. Haastateltavina ei nähdä esimerkiksi miehiä tai vähemmistöihin kuuluvia hoitajia, vaikka myös heitä on töissä Suomen sairaanhoidossa suuria määriä. Naissukupuolisten näkyminen uutisoinnissa johtuu alan sukupuolittuneisuudesta. Artikkeleiden haastateltavat on valittu edustamaan sairaanhoitajien ammattiryhmää, eli artikkelissa ”hoitajakriisille” annetaan heidän kasvonsa. Hoitajakriisillä viitataan hoitoalan houkuttavuuden vähenemiselle ja siihen miten ala kohtaa jatkuvasti leikkauksia.

Hoitajia on tilastokeskuksen mukaan Suomessa noin 140 000, joista noin 8000 on ulkomaalaistaustaisia. (tilastokeskus) Ulkomaalaiset hoitajat edustavat vähemmistöä hoitajista, mutta heitä esitetään ratkaisuksi hoitaja kriisiin. Esimerkiksi Ylen artikkeli ”Mistä ratkaisu länsimaita piinaavaan hoitajapulaan? Näillä toimilla Britannia, Saksa, Tanska ja Yhdysvallat yrittävät ratkaista ongelman”(14.9.2022) esittää ulkomaalaisia hoitajia ratkaisuksi hoito-alan työvoimapulaan.

Artikkeli on lyhyt, mutta se nostaa esille sen, että hoitajia ”kannattaisi” palkata köyhemmistä maista. ”Yhdysvallat on tilanteessa jo askeleen edellä– Köyhemmistä maista rekrytoidaan arvioiden mukaan noin 1 000 hoitajaa per kuukausi pysyvän oleskeluluvan houkuttelemalla, Ylen Yhdysvaltain- toimittaja Juri von Bonsdorff kertoo Washingtonista.” Sen sijaan että ratkaisuksi esitettäisiin hoitajien palkkauksen nostoa, esitetään ratkaisuksi alemman elintason maiden kansalaisten palkkausta. Tämä artikkeli antaa kuvan siitä, että erityisesti nämä ulkomaalaiset hoitajat tyytyisivät huonompaan palkkaukseen kuin kotimaiset hoitajat. Heitä ei myöskään tutkimuksen aineistoksi kerätyissä artikkeleissa nosteta puhujan rooliin, vaan keskustelua johtavat kantasuomalaiset naiset.

Tutkimuksen aineiston mukaan hoitajia representoi suomalaisessa uutisoinnissa valkoinen, kantasuomalainen nainen. Tämä voi johtua mielestäni siitä, että artikkelien kohdeyleisö on ensisijaisesti suomalainen yleisö. Tätä voidaan perustella sillä, että artikkelit on kirjoitettu suomenkielillä. Ylen sivuston uutisia on käännetty toki myös englannin kielisiksi, mutta niiden ensisijainen tavoite on välittää tietoa suomen kielellä. Tätä voidaan perustella esimerkiksi Ylen julkaisemalla strategialla, jonka mukaan ”Yle toimii kahdella kotimaisella kielellä ja tuottaa myös saamelaisien ja

muiden vähemmistöjen ja erityisryhmien palveluita. ” Fokus uutisoinnissa on siis Suomen kahdella virallisella kielellä, vaikka myös englanninkielistä sisältöä sivulta löytyy.

Sairaanhoitajien representaatioissa toistuu siis sekä valkoisuus, että naissukupuolisuus. Esimerkiksi Sanna Ojajärven mukaan ”sukupuolta voidaan pitää rituolisoituna käytäntönä, joka rakentuu kun sitä toistetaan”(Ojajärvi 2024). Kun tämä suhteutetaan hoitajien representaatioon uutisoinnissa, toistetaan naissukupuolisuuden oletusta uutisoinnissa. Koska oletuksena on naishoitajuus, antaa siihen kuuluvat artikkelit representaation tuleville artikkeleille aiheesta. Malli sukupuolesta tulee sekä hoitajien tilastollisesta sukupuolesta (suurin osa naisia) että artikkeleista joissa fokuksena on että kun esillä on hoitajien asia, ryhmästä representaatioksi otetaan naishoitaja. Tätä päätöstä voidaan perustella sillä, että tämä hoitaja edustaa hoitajista valtaosaa, mutta se jättää huomiotta ryhmään kuuluvat vähemmistöt.

Ulkomaalaisten hoitajien ongelmana työllistymisessä on esimerkiksi Suomen kielentaidon riittämätön osaaminen tai työpaikalla kohdattu rasismi. Näitä ongelmia ei nosteta esiin artikkeleissa joissa ehdotetaan ulkomaalaisia hoitajia ratkaisuna. Esille esimerkiksi rasismi tulee artikkelissa, joissa haastatellaan ulkomaalaisia hoitajia Suomessa työskentelyssä. Nämä artikkelit eroavat muusta aineistosta, sillä niissä äänessä on vain yksi ulkomaalainen hoitaja, eikä esimerkiksi muita hoitajia oteta ääneen. Tämä päätös uutisoinnissa tekee selvän eron suomalaisten ja ulkomaalaisten hoitajien asioiden käsittelyyn.

3.1 Ulkomaalaisen hoitajan representointi

Artikkelissa *”Suomeen hoitajaksi tullut Francis odottaa jo määmiä”* (Yle 7.1.2014) haastatellaan filippiiniläisiä hoitajia suomessa työskentelyssä. Artikkelin eroaa muista tutkimukseni aineiston artikkeleista julkaisuajankohdansa takia. Artikkelin päätyi aineistoon sen takia, että se antaa kuvan siitä miten uutisointia on tehty ennen hoitajakriisin kärjistymistä. Se myös representoi hyvin sitä, miten palkasta puhutaan ulkomaalaisten hoitajien yhteydessä.

Artikkelissa nostetaan esille se, miten palkkaus on Suomessa huomattavasti parempi kuin filippiineillä; *”Francis tuli maahan yksin, perhe jäi Filippiineille. Mies työskenteli sairaanhoitajana myös kotimaassaan, mutta parempi palkka ajoi hänet pohjoiseen.*

– Elämä Filippiineillä oli vaikeaa. Kuukausipalkka oli noin 100 euroa kuukaudessa. Valitsin Suomen, se on paras maa, Guanzon sanoo.”

Toisin kuin suomalaisten hoitajien haastatteluiden yhteydessä, on palkkaus nostettu positiivisesti esille. Esimerkiksi *”Sairanhoitaja Janina Rosenqvist sai työnantajaltaan kiitokseksi banaanin – some täyttyy turhautuneiden hoitajien kertomuksista”* (Yle 5.4.2022) artikkelissa palkka esitetään alan työllistymiselle negatiivisena asiana. Tätä tukee esimerkiksi Rosenqvistin kommentti *”– Se on jännä, että meidän työmmä nähdään niin tärkeänä, että sitä ei voi jättää tekemättä. Silti se ei ole niin tärkeää, että siitä oltaisiin valmiita maksamaan. Banaani ei riitä motivoimaan, toteaa Rosenqvist.”*

Toisin kuin suomalaisten hoitajien haastatteluissa, ei ulkomaalainen hoitaja voi valittaa palkkauksesta. Toki palkkaus on huomattavasti parempi Suomessa kuin Filippiineillä, mutta ulkomaalaisen hoitajan representaatioon kuuluu tutkimukseni aineiston perusteella kiitollisuus. Esimerkiksi Francis Guanzon ei Ylen artikkelissa ota kantaa yleisesti hoitoalan palkkaan tai työoloihin, vaan fokus on siinä miten paljon parempaa Suomessa on olla hoitaja. Muissa aineiston artikkeleissa sävy hoitoalaa kohtaan on negatiivinen; esimerkiksi arvostuksen puute, kiire sekä väsymys nousevat esille. Guanzon haastattelussa taas negatiivinen tulee esille vain suomalaista ruokakulttuuria pohtiessa; *”Suomalaisen ruoan suhteen hän on kriittisempi,*

filippiiniläiseen makuun paikalliset sapuskat tuntuvat usein mauttomilta. Francis haluaa kuitenkin maistella edelleen paikallisia erikoisuuksia eikä häntä ainakaan rohkeuden puutteesta voi syyttää. ‘‘

Artikkelissa nostetaan esille myös se, että muut attendolle palkatut hoitajat ovat ‘‘He ovat ahkeria ja positiivisia. Ensivaikutelman perusteella samaa voi sanoa myös Winstonista ja Jamesista, jotka tulevat meille töihin ‘’. Lauseen ‘‘he’’ ei viittaa hoitajiin yleisesti, vaan se viittaa alalla toimiviin ulkomaalaisiin hoitajiin. Hoitajat on tässä tilanteessa ryhmitetty ulkomaalaisten ja suomalaisten joukoiksi joilla on erilainen representaatio. Aineiston perusteella suomalaisten hoitajien representaatio on kantasuomalainen, vaalea nainen joka kärsii väsymyksestä ja huonosta palkkauksesta. Ulkomaalaiset hoitajat esitetään taas reippaina ja kiittolisina. Ulkomaalaisten hoitajien representaatioon kuuluu myös se, miten he ylistävät Suomea maana.

Moilanen esittää että *‘‘Kun sukupuolittuneita ajattelutapoja ja 14 toimintaperiaatteita rikotaan, rikotaan samalla kaksijakoista sukupuolijärjestelmää, missä toinen on toista vahvempi ja näin ollen myös arvostetumpi. Hoivan tehtävien jakaantuminen yhä useammalle sukupuolelle tekee hoivan sekä sen tekijät näkyvämmiksi ja siten arvostetummiksi. ‘‘(Moilanen, 2022, 13)* Näin ollen voidaan nähdä, että hoitajien media representaation ollessa naissukupuolisiin keskittyvä, jää representaation ulkopuolella suuri osa hoitajista. Representaation ulkopuolelle aineistoni mukaan jää juuri miespuoliset hoitajat, mikä johtaa siihen, että hoito-ala nähdään ‘‘naisten’’ työnä.

4 Lopuksi; vastaus tutkimuskysymykseen

Tutkimus kysymyksenäni oli miten sairaanhoitajia representoidaan mediassa.

Sairaanhoitajien representaatio eroaa erityisesti kansallisuuden mukaan.

Kantasuomalaisilla hoitajilla on suuremmat mahdollisuudet esittää kritiikkiä hoitoalaa kohtaan kuin ulkomaalaistaustaisilla hoitajilla. Suomalaisten hoitajien representaationa toimii kantasuomalainen, valkoinen nainen joka kärsii työsstressistä ja väsymyksestä.

Ulkomaalaistaustaisten hoitajien representaationa esiintyy paljon monimuotoisempi representaatio hoitajuudesta, jossa hoitajat voivat olla myös miehiä. Hoitajat ovat myös eri rodullistettujen vähemmistöjen jäseniä. Toisaalta vaikka suomalaisten hoitajien muotti on tiukempi identiteettipoliittisista syistä, voivat he ilmaista mielipiteitään vapaammin kuin ulkomaalaiset hoitajat. Ulkomaalaisten hoitajien representaatioon kuuluu kiitollisuus, suomen ihailu sekä pirteys ja jaksaminen. Suomalaiset hoitajat representoidaan taas väsyneinä ja heidän esitetään kärsivän työpaikan oloista.

Ulkomaalaisten hoitajien representaatiossa taas esillä on vain positiivinen suhtautuminen työpaikkaan.

Stuart Hall esittää teoksessaan 'REPRESENTATION Cultural Representations and Signifying Practices''(1997) identiteettejä toistetaan ja representoidaan mediassa jolloin näistä kehittyy se, miten näitä identiteettejä koetaan ulkopuolisten näkökulmasta. Nämä identiteetit eivät Hallin mukaan ole "fixed" eli pysyviä, vaan ne muuttuvat median representaation kautta. Esimerkiksi hoitajiin kohdistuvan uutisoinnin yhteydessä suomalaisten hoitajien representaatio oloihin väsyneinä luodaan median kautta. Tutkimukseni aineiston artikkelit antavat lukijalleen käsityksen siitä, että hoitajien monimuotoinen ryhmä on juuri median representaation mukainen. Tämä median esittämä ryhmä tuottaa hoitajista erilaisia mallihoitajien representaatioita (Moilanen 2022 15) jotka edustavat hoitajia mediassa.

Kuten Hall sanoo, eivät nämä representaatiot ole pysyviä, vaan ne ovat muuttuvia.

Uutisoinnin kautta on siis mahdollista siirtyä representoimaan myös toisenlaista kuvaa hoitajista, esimerkiksi oloihinsa tyytyväisinä ja hyvinvoivina.

Aihetta voisi tutkia myös sen perusteella, miten muutos uutisoinnissa on tapahtunut vuosien kuluessa. Esimerkiksi pitkittäistutkimus jonka aineisto sijoittuisi useampaan vuosikymmeneen voisi kertoa siitä, miten hoitajien representaatio on muuttunut.

5 lähteet

1. **Demokraatti;** Mikko Huotari ”Kun Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen kuvattiin kalliin lampun vieressä, professorimies älähti – 'Nainen on aina ollut altavastaja'” (26.3.2022) **Demokraatti;** <https://demokraatti.fi/naiset-palkoissa-yh-takamatkalla-tehyn-rytkonen-tasa-arvo-on-saatu-taistelemalla-ei-annettuna>
2. **Hall, Stuart;** “The work of representation” teoksesta *REPRESENTATION: Cultural Representations and Signifying Practices* (1997)
3. **Helpinen, Varpu ja Nironen, Saija;** ”Sairaanhoitaja Janina Rosenqvist sai työnantajaltaan kiitokseksi banaanin – some täyttyy turhautuneiden hoitajien kertomuksista” <https://yle.fi/a/3-12389785> (5.4.2022)
4. **Honkanen, Kai;** ”YKSIN VOI PYYTÄÄ, MUTTA JOUKOLLA VOI VAATIA” – HOITAJALAKON UUTISOINNISSA OSAPUOLILLE RAKENTUNEET ROOLIT (2023)
5. **Huttunen, Matias;** ”Kiinnostus ja houkutus internetissä – klikkiotsikoinnin erot kolmessa uutistoimituksessa. Määrälliset erot klikkiotsikoinnissa kolmen suomalaisen uutistoimituksen välillä” (2020)
6. **Koskela, Miika;** ”Tarkistimme hoitajalakon faktat: palkankorotukset maksaisivat veronmaksajalle pakastepitsan verran, väitti liitto, mutta se ei ole ihan totta” <https://yle.fi/a/3-12395472> (8.4.2022)
7. **Kykkänen, Valtteri;** ”Suomeen hoitajaksi tullut Francis odottaa jo määmmiä” <https://yle.fi/a/3-7014810> (7.1.2014)
8. **Lithovius, Satu;** ”KLIKKAA MUA! – Journalismin opiskelijoiden näkemyksiä klikkausjournalismista” (2018)
9. **Moilanen, Milla;** ”'Hiljaa! Kuunnelkaa rakkaat!' Diskurssianalyysi kevään 2022 hoitajien työvoimataisteluiden yhteydessä käydystä keskustelusta” (2022)
10. **Mäkinen, Jari ja Kokkonen, Yrjö;** ”Ankara työvoimapula vaivaa Yhdysvaltoja, Britanniaa, Saksaa ja Ranskaa – jokainen yrittää lievittää ahdinkoa omalla tavallaan” <https://yle.fi/a/3-12210565> (9.12.2021)

11. **Suomalaisten uutismedia 2021 -tutkimus / Uutismedian liitto & IROResearch;**
”Yle ja sanomalehdet ovat ylivoimaisesti luotettavimmat uutismediat verkossa”
(22.11.2021)
12. **Tehy;** Tehyn kysely: Hoitajien työhyvinvointi hieman parantunut, silti yli 90 %
nuorista hoitajista harkitsee alanvaihtoa [https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-kysely-hoitajien-tyohyvinvointi-hieman-parantunut-silti-yli-90-nuorista-hoitajista-harkitsee-
alanvaihtoa](https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-kysely-hoitajien-tyohyvinvointi-hieman-parantunut-silti-yli-90-nuorista-hoitajista-harkitsee-alanvaihtoa) (28.11.2023)
13. **Ylen strategia;** ”Kaikille yhteinen, jokaiselle oma” <https://yle.fi/aihe/a/20-301365>
14. **Yle;** Jari Mäkinen, Yrjö Kokkonen; ”Ankara työvoimapula vaivaa Yhdysvaltoja,
Britanniaa, Saksaa ja Ranskaa – jokainen yrittää lievittää ahdinkoa omalla tavallaan”
(9.12.2021)
15. **Yle;** Miika Koskela; ”Tarkistimme hoitajalakon faktat: palkankorotukset maksaisivat
veronmaksajalle pakastepitsan verran, väitti liitto, mutta se ei ole ihan totta”
16. **Yle;** Varpu Helpinen, Saija Nironen; ”Sairaanhoitaja Janina Rosenqvist sai
työnantajaltaan kiitokseksi banaanin – some täyttyy turhautuneiden hoitajien
kertomuksista”